

MTK Häme toimintakertomus 2023

MTK Häme toimintakertomus vuodelta 2023

Sisällys

Sisällys.....	1
1. Puheenjohtajan katsaus	2
2. Yleistä maa- ja metsätaloudesta Suomessa ja Hämeessä vuonna 2023	4
3. Toiminnan strategia.....	5
4. Tavoitteiden toteutuminen: miten onnistuimme?	6
5. Toimenpiteet	8
6. Valiokunnat ja työryhmät	16
7. Muu yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja viestintä	19
8. Liiton hallinto.....	20
9. Liiton käynnissä olleet hankkeet ja niiden toiminta lyhyesti.....	25
10. Liiton ja yhdistysten jäsenet.....	26
11. Etelä-Hämeen maakuntarahasto	27
12. Maataloustuottajain Etelä-Hämeen säätiö	27
13. Liiton talous	27

1. Puheenjohtajan katsaus

Vuonna 2023 käynnistyi uusi CAP27-tukikausi. Odotukset olivat korkealla kuten aina uuden edessä. Suurimpia muutoksia olivat tukihakemuksen korjausmahdollisuus hakemuksen jättämisen jälkeen, valvonta monitoroinnin kautta sekä tukimaksatusten aikataulut. Pitkin vuotta Ruokavirasto tiedotti, että tukimaksatukset tulevat siirtymään mahdollisesti vuodenvaihteen yli. Tilanne näytti haastavalta. Järjestön vaatimuksesta pääosa luonnonhaittakorvauksesta ja ympäristötuesta saatiin kuitenkin maksuun joulukuun puolivälissä. Järjestön vahva edunvalvonta osoitti voimansa ja tiloille saatiin onneksi merkittäviä määriä tukieuroja tilojen vaikean maksuvalmiusongelman helpottamiseen.

Satokausi käynnistyi suotuisissa merkeissä. Viljakasvustot orastuivat mukavasti. Sato-odotukset olivat korkealla. Kesän ankara kuumuus ja kuivuus kuitenkin verottivat sadon määrää noin puoleen tavanomaisesta. Paikkakuntakohtaiset erot muodostuivat suuriksi. Nurmirehusadot jäivät toisen korjuun osalta vaatimattomiksi. Viljojen markkinahinnat, samoin kuin naudanlihan tuottajahintataso notkahtivat syksyä kohden. Sianlihan tuottajahinta laski vuoden loppupuolella. Kotieläntilojen kassatilanne kiristyi tuotantokustannustason jäätyä poikkeuksellisen korkealle tasolle ja tukien maksatusaikataulun epämääräisyys vaikeutti tilannetta.

Liiton edunvalvonnan osalta vuosi oli työntäyteinen. Pitkin vuotta otimme kantaa mm. riista-asioihin. Susivahinkojen myötä suurpetoasiat nousivat edunvalvonnan kärkeen heti sadonkorjuukauden kynnyksellä. Vuosi oli myös eduskuntavaalivuosi. Järjestimme vaalipaneeleita ja nimesimme kaikille valituille hämäläiskansanedustajille omat kummitilat sekä järjestimme kansanedustajatapaamisen pellonpientareella.

Korostimme ympäristö- ja maankäyttöasioihin vaikuttamisen tärkeyttä. Toimialueellamme on käynnissä monia suuria aurinko-, tuulivoima- ja voimalinjahankkeita, jotka toteutuessaan vaikuttavat lähiympäristöön kymmeniä vuosia. Käynnistimme ympäristövaikuttajien Hymppi-ryhmän.

Aktivoimme paikallisvaikuttamista järjestämällä yhdistysten johtokunnille yhteisiä kesätrefejä. Tapasimme jäseniä keväällä MTK Lounais-Hämeen järjestämällä Peltotrefeilla sekä syksyllä omassa Sänkisäpinät-tapahtumassa Lahden Jokimaalla.

Vuoden aikana liiton johtokunta vieraili useissa yrityksissä kuten Boreal Oy:lla, Hankkija Oy:lla, HKScanin Rauman siipikarjatehtaalla ja Olkiluodon ydinvoimalassa. Veimme yrityksiin vahvan viestin tilojen talouden nykytilasta ja arjen haasteista.

Liiton yhdistyskenttä laajeni MTK litin hakeuduttua vuoden lopulla MTK Hämeen jäsenyhdistykseksi. Johtokunnan kokoonpanosta jäivät pois Riikka Suutari sekä pitkään mukana ollut Kari Niittymäki. Syyskokous valitsi heidän tilalleen liiton johtokunnan jäseniksi Tero Kiviahon MTK litistä ja Tuomo Liukkosen MTK Hartolasta.

Järjestössä tehdään päivittäin valtava määrä edunvalvontaa, joka ei aina näy tuottajajäsenen arjessa, siksi järjestössä panostetaan nyt viestintäkäytäntöjen kehittämiseen. Hämeessä aktivoituimme entistä enemmän viestimään eri somekanavissa.

Järjestön vahvuus on, että edunvalvontaa tehdään laajalla rintamalla, monella eri tasolla, yhtä aikaa. Kaikessa on kuitenkin aina sama päämäärä: jäsenten hyvinvoinnin edistäminen.

Kuva 1. Tunnelmia Sänkisäpinöiltä. Kuvat: Iita-Maria Ahtiainen

2. Yleistä maa- ja metsätaloudesta Suomessa ja Hämeessä vuonna 2023

Maatalousmarkkinat, viljelyalat, rakenne, investoinnit

Markkinoiden epävarmuus jatkui edelleen kiivaana ja inflaatio pysyi korkealla, joskin vuoden loppua kohden oli jo hidastumassa. Keskimääräinen inflaatio vuonna 2023 oli 6,2 prosenttia. Tilastokeskuksen kuluttajahintaindeksin mukaan ruuan hinta nousi viime vuonna vuositasolla keskimäärin 9,0 prosenttia verrattuna vuoteen 2022. Ruuan hintojen nousu vaikutti kuluttajien ostokäyttäytymiseen. Ostoskorissa siirtymä edullisimpiin tuotemerkkeihin näkyi selvästi ja Kantarin vuoden lopussa tekemän selvityksen mukaan noin viidenneksellä kuluttajista myös edullisten tuontielintarvikkeiden käyttö lisääntyi. Maatalouden heikossa kannattavuudessa ei näkynyt parantumisen merkkejä. Keskeisten tuotantopanosten hinnat laskivat vuoden takaisesta, mutta pysyivät silti edelleen korkeina verrattuna vuoden 2021 lähtötilanteeseen. Myös tuottajahinnat kääntyivät laskuun vuoden 2023 aikana. Viljan tuottajahinta laski joulukuussa vuoden takaiseen verrattuna jopa 26 %, maidon tuottajahinta 3 % ja lihan tuottajahinta 0,3 %.

Tilalukumäärässä oli vuositasolla laskua noin kolme prosenttia. Luken ennakkotiedon mukaan Hämeen ELY-keskuksen alueella tiloja oli yhteensä 3235, kun vastaava luku edellisellä vuonna oli 3338. Keskimääräinen viljelyala nousi 61 hehtaariin. Vajaa 80 % tiloista päätuotantosuunta oli kasvinviljely. Maitoa tuotettiin 224 tilalla. Naudanlihantuotantoa tai muuta nautakarjataloutta harjoitti 133 tilaa. Sikatiloja oli 20.

Maatalouden investoinneissa elettiin Hämeessä, kuten koko maassa, edelleen vahvasti taantumassa. Alhaiseen investointitahtiin vaikutti osittain CAP-rahoituskauden vaihtuminen. Uuden rahoituskauden mukainen haku avautui vasta myöhään keväällä. Lypsy- ja nautakarjainvestointeja rajoittivat myös EU:n metsäkatousetuksen epäselvät tulkinnat. Maatalouden investointiavustuksia myönnettiin yhteensä vajaa 3,2 miljoonaa euroa, mikä oli vajaan viidenneksen edellisvuotta pienempi. Myönnettyistä investointituista Kanta-Hämeen osuus oli hieman yli puolet (55 %). Investoinnit painottuivat energiahankkeisiin, etenkin aurinkopaneeleihin ja hakelämpökeskuksiin. Yhteensä maatilojen energiahankkeisiin myönnettiin Hämeen ELY-keskuksen alueella investointitukia hieman yli miljoona euroa. Lypsykarjanavetoiden investointiavustukset olivat yhteensä 675 230 euroa ja erilaisiin tuotantorakennuksiin, kuten viljankuivaamoihin ja varastoihin, myönnetty avustukset yhteensä 635 225 euroa. Salaojainvestointeja tuettiin runsaalla 342 000 eurolla.

Omistajanvaihdoksia maatiloilla tehtiin edelleen huomattavan vähän. Tilanne huolestuttaa koko EU:n alueella ja siihen on kiinnitetty huomiota myös Suomessa ja Hämeessä. Aloitustukia myönnettiin vuoden 2023 aikana Hämeessä ainoastaan 12 kappaletta yhteissummaltaan 450 000 eurolla. Tuki jakautui Kanta- ja Päijät-Hämeen kesken lähes tasan. Viljelyolosuhteet olivat viime vuonna haastavat ja kaikkien keskeisten viljelykasvien satotasot jäivät vuoden 2021 tapaan tavanomaista pienemmiksi koko maassa.

3. Toiminnan strategia

MTK Hämeen johtokunnan vuonna 2021 hyväksymät uudet strategiset linjaukset ovat vuoden 2023 toiminnan pohjana.

Toiminta-ajatus

Edistämme jäsentemme taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia, maaseudun luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja hoitoa sekä parannamme yksityisomaisuuden suojaa.

Visio

Hämeen maaseutu elää ja sen elinkeinot ovat kannattavia ja arvostettuja.

Strategiset linjaukset

1. Jäsentemme tuotteet ja palvelut ovat haluttuja
2. Maa- ja ympäristöpolitiikka on jäsentemme edun mukaista
3. Yrittäminen maaseudulla kiinnostaa ja kannattaa
4. Järjestön jäsenyys kiinnostaa ja jäsenet tuntevat olevansa osa merkittävää järjestöä
5. Jäsenyhdistyksemme ovat vahvoja ja aktiivisia vaikuttajia
6. Nuoret ovat aktiivisesti mukana järjestön toiminnassa
7. MTK Häme on kiinnostava ja motivoiva yhteisö luottamus- ja toimihenkilöille

Kuva 2. Vuoden suosituin hankinta kuluttajatyöhön

4. Tavoitteiden toteutuminen: miten onnistuimme?

Jäsentemme tuotteet ja palvelut ovat haluttuja

Kotimaisen ruuan ja lähituotannon arvostus on edelleen korkealla tasolla. Maailmalla ja lähialueella käynnissä oleva sota, yleinen turvallisuuspoliittinen tilanne ja Suomen liittyminen Natoon nostivat edelleen suomalaisten yleistä tietoisuutta huoltovarmuuden ja omavaraisuuden merkityksestä. Talouden epävarmuus ja ruuan hinnannousu vaikuttivat kuitenkin kulutuskäyttäytymiseen ja ostopäätökset ruokakaupassa tehtiin yhä useammin hinnan perusteella.

Avoimet maatilat – Taste of Häme -tapahtuma kiinnosti alueen vaki- ja kesäasukkaita ja nousi jälleen kävijäennätykseen. Kokkaa kotimaista –kampanja tavoitti yhä useamman alueen kahdeksasloukkaisen kotitalouden opiskelijan ja yhdistykset toteuttivat kampanjaa innolla. Julkiset ruokahankinnat oli vahvasti esillä Kanta-Hämeen kuntien kanssa käydyissä keskusteluissa osana Kestävät julkiset hankinnat –hanketta. Kuluttajatyötä tehtiin Herkkujen Häme -tapahtumassa.

Maa- ja ympäristöpolitiikka on jäsentemme edun mukaista

Metsärata-vaikuttaminen jatkui aktiivisesti eduskuntavaalien alla ja yhteistyötä tehtiin laajalla rintamalla mm. maakuntaliiton, eri kansalaisryhmien ja Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiirin kanssa. Evon kansallispuistohanke oli niin ikään yksi eduskuntavaalien paikallinen kiinnostuksen aihe. Molempien hankkeiden osalta vaikuttamistyö tuotti tulosta ja hankkeet eivät ole etenemässä.

Riista-asiat, etenkin peuratilanne tihentymäalueilla puhutti jäsenistöä runsaasti. Liitto tarttui huoleen ja järjesti aiheesta tapaamisia, laati ratkaisuehdotuksia ja nosti asiaa esiin myös eri sidosryhmätilaisuuksissa.

Uusiutuvan energianhankkeisiin liittyvää maanomistajaneuvontaa tehtiin vuoden aikana paljon mm. kommentoimalla yksittäisiä sopimuksia, neuvomalla maanomistajia yhteistyöhön, osallistumalla erillisiin tilaisuuksiin ja tarjoamalla muuta asiantuntija-apua.

Maankäyttöön liittyvä edunvalvonta on yhä tärkeämpää ja yksityiseen maanomistukseen liittyvien oikeuksien puolustaminen vaatii sekä paikallisella, maakunnallisella että kansallisella tasolla tiiviimpää yhteydenpitoa. Alueellisella tasolla tähän pyritään uudella HYMPPI-verkostolla. Vuoden aikana maakunnallinen edunvalvontatyö aihepiiristä lisääntyi selvästi.

Kuva 3. Terveisiä hallitusohjelmaan, Juha Marttila & Riikka Purra (ps)

Yrittäminen maaseudulla kiinnostaa ja kannattaa

Talouden taantuma veti yrittämistä ja yritysten kehittämistä alavireiseen suuntaan niin maaseudulla kuin muuallakin yhteiskunnassa. Investointiaktiivisuus jäi vähäiseksi osin myös rahoitusteknisistä syistä. Hankehaut olivat alkuvuodesta pitkään kokonaan kiinni.

Alueen ruokasektorin näkyvyyden eteen pitkään tehty kehittämistyö on tuottanut tulosta. Molemmat maakunnat ovat nostaneet ruokasektorin yhdeksi elinkeinollisen kehittämisen kärjistään. Etenkin Päijät-Hämeessä tehtiin vuoden aikana vahvaa vaikuttamistyötä ruoka-alan eteen, joissa myös MTK Häme oli näkyvästi mukana. Sidosryhmäsuhteita hoidettiin osana Päijät-Hämeen viljajklusteria.

Järjestön jäsenyys kiinnostaa ja jäsenet tuntevat olevansa osa merkittävää järjestöä

Jäsenkohtaamisten määrä lisääntyi vuoden aikana selvästi. Osallistuminen erilaisiin viljelijätapahtumiin nosti näkyvyyttämme ja saimme niistä myös paljon hyvää palautetta. Sänkisäpinät -tapahtuma oli liiton näkyvin yleisötapahtuma ja sillä tavoitettiin noin 800 lähialueen viljelijää ja muuta sidosryhmän edustajaa.

Panostuksista huolimatta järjestäytymisaste laski edelleen ollen pelloista 74 % ja tiloista 68 %. Jäsenyyden ylläpitoon ja uusjäsenhankintaan päätettiin liiton johtokunnassa panostaa vuoden lopussa ja työhön palkattiin lisätyövoimaa.

Jäsenyhdistyksemme ovat vahvoja ja aktiivisia vaikuttajia

Päijät-Hämeen kuntajohtajille tehty selvitys MTK:n paikallistason vaikuttavuudesta ja näkyvyydestä paljasti kehittämistarpeita, joihin tartuttiin yhdistysten kehittämistreffeillä Kuhmoisissa, Hollolassa ja Heinolassa.

Nuoret aktiivisesti mukana järjestön toiminnassa

Maaseutunuorten toimintaan osallistuminen pysyi hyvällä tasolla. Uusia nuoria vaikuttajia on tullut mukaan myös paikallistason toimintaan. Viestintä sosiaalisen median kanavissa tavoitti kohderyhmää hyvin. Päijät-Hämeestä saatiin mukaan edustajat maaseutunuorten valiokuntaan.

MTK Häme on kiinnostava ja motivoiva yhteisö luottamus- ja toimihenkilöille

Liiton avoinna oleviin luottamushenkilöpaikkoihin oli edelleen kiinnostusta. Sekä liiton johtokuntaan että valtuuskuntaan oli enemmän ehdokkaita kuin vapautuvia paikkoja. Syyskokouksessa äänestettiin totuttuun tapaan.

MTK:ssa toteutettiin koko järjestöä koskeva työtyytyväisyyskysely, jonka tuloksena työhyvinvointia tulisi parantaa ja keskustelukulttuuria sekä uusia työtapoja kehittää. Liittokohtaisia tuloksia kyselystä ei ollut saatavilla. Yleisesti työssäjaksamiseen MTK Hämeessä on panostettu vuoden aikana järjestämällä työhyvinvointia edistäviä päiviä ja yhteistyötä myös muiden liittojen kanssa.

5. Toimenpiteet

Markkinavaikuttaminen ja kuluttajatyö

Kokkaa kotimaista -kampanja

Kokkaa kotimaista -kampanja järjestettiin koko maan laajuisesti vuonna 2023 jo neljättä kertaa. Vuoden aikana MTK:n johtokunta antoi siunauksensa kampanjan vakinaistamiselle, joten jatkossakin syksyisin kouluilla kokataan kotimaista. Syksyn 2023 kampanja alkoi syyskuussa ja jatkuu aina helmikuun 2024 loppuun saakka. Yhdistykset osallistuivat kampanjaan kuitenkin hyvin aktiivisesti tälläkin kertaa. Kampanjassa yhdistys ottaa yhteyttä paikallisen koulun kotitalousopettajaan, sopii oppitunnista, toimittaa vuosittain vaihtuvan reseptiikan mukaiset kotimaiset raaka-aineet koululle ja 8-luokan oppilaat kokkaavat niistä herkulliset ateriat. Kampanjan rahoittaa MTK:n Säätiö. Vuonna 2023 kampanjaan osallistui Hämeestä 11 yhdistystä ja kotimaisen aterian pääsi kokkaamaan lähes 1200 nuorta.

Avoimet maatilat/Taste of Häme -tapahtuma

Kuluttajatyön merkittävin ponnistus toiminnassamme vuonna 2023 oli Avoimet maatilat – Taste of Häme -tapahtuman organisointi heinäkuun toisena lauantaina. Kohteita oli mukana taas 51 ympäri Kanta- ja Päijät-Hämettä sekä eteläistä Pirkanmaata. Iloksemme saimme tapahtumaan kohteita mukaan ensimmäisen kerran myös litistä. Tapahtuman markkinointia tehtiin pääsääntöisesti sosiaalisen median kanavissa, mutta myös paikalliset printtimediat huomioivat tapahtuman ilahduttavan hyvin uutisoinnissaan.

Tapahtuman suosio ei näytä hiipuvan vierailijoiden silmissä, koska vuonna 2023 vierailijoita kohteissa kävi jälleen edellisvuotta enemmän ja arviolta noin 12 000 ja tapahtuman saama palaute oli pääsääntöisesti positiivista. Palautetta keräsimme nettikyselynä sekä vierailijoilta että kohteilta. Vierailijoiden palautteista pystyi hyvin havaitsemaan, kuinka tapahtumapäivään monet olivat tehneet retkisuunnitelman etukäteen ja päivän aikana käytiin keskimäärin 3-4 kohteessa. Lähellä toisiaan sijaitsevat kohteet tukevat tapahtuman kiinnostavuutta erinomaisesti.

Tapahtuma toteutettiin pääosin liiton omin varoin ja siihen osallistuminen oli kohteille maksuton. Markkinointiin ja viestintään saatiin Itikan ja Lihankunnan kuluttajatyöhön myöntämä hankeavustus.

Kuva 4. Avoimet maatilat, Mikkolan tila

Herkkujen Häme

Elokuussa (17.8.) olimme mukana järjestämässä Hämeenlinnan torille Herkkujen Häme - ruokatapahtumaa, joka järjestettiin ensimmäistä kertaa. Tapahtuma keräsi yhteen kymmeniä hämäläisiä lähiruokayrittäjiä ja ravintoloita ja tavoitteena oli juhlistaa Hämeen julistautumista ruokamaakunnaksi. Hämeen ensimmäiseksi ruokalähettilääksi valittiin oopperalaulaja Valtteri Torikka. Järjestelyissä olivat mukana Hämeen liitto, Hämeenlinnan kaupunkikeskustayhdistys, ProAgria Etelä-Suomen ja Hämeen Ammattikorkeakoulun Kestävä RuokaHäme-hanke sekä Hämeen Sanomien Tähtitapahtuma.

Tapahtuma keräsi runsaasti väkeä tekemään maistuvia ruokaostoksia, nauttimaan pienistä ruoka-annoksista sekä Kimmo Korpan ja Panssariprikaatin varusmiestoimikunnan bändin musisoinnista. MTK Häme oli tapahtumassa mukana myös omalla ständillä, jossa kuluttajat pääsivät tunnistamaan neljää eri viljalajia.

Päijät-Hämeen viljaklusteri ja viljaklubi

Päijät-Hämeen viljaklusteri juhli 20-vuotista taivaltaan syksyllä. MTK Häme on ollut mukana sen toiminnassa lähes ensimetreiltä saakka tuoden johtoryhmän pöytään viljelijän ja alkutuottajan näkökulmaa. Alkuvaiheessa viljaklusterin yhteyteen perustettiin myös erillinen Päijät-Hämeen viljaklubi, joka kokoaa yhteen MTK Hämeen lisäksi maakunnan viljelijäedustajia sekä viljan ostajat. Viljaklubi toimii keskustelu- ja yhteistyöfoorumina ja sen tavoitteena on kehittää uusia tapoja yritysten ja alkutuotannon väliseen toimintaan ja vuorovaikutukseen sekä vaikuttaa raaka-aineen paikalliseen saatavuuteen. Viljaklubi panosti vuoden aikana erityisesti tunnettuuden lisäämiseen ja sille perustettiin omat sometilit Facebookiin ja Instagramiin. Viljaklubi osallistui KM Satokisaan 2023 omalla joukkueella ja loppuvuonna järjestetty Sänkisäpinät -tapahtuma oli MTK Hämeen ja Päijät-Hämeen viljaklubin yhteisponnistus. Päijät-Hämeen viljaklubin puheenjohtajana toimi vuonna 2023 MTK Hämeen toiminnanjohtaja Päivi Rönni.

Päijät-Hämeen viljaklusteri otti vuoden aikana aktiivista roolia Suomen ruokaviennin edistämiseksi. Myös MTK Häme on ollut aktiivisesti lobbaamassa Lahtea ja Päijät-Hämettä eduskuntavaaleihin ja hallitusohjelman valmisteluun liittyen. Loppuvuodesta Päijät-Hämeen Viljaklusteri, LAB-ammattikorkeakoulu, LUT-yliopisto, Koulutuskeskus Salpaus, Lahden kaupunki sekä Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy muodostivat uuden, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti toimivan yhteistyöalustan. Alusta tähtää Suomen ruokaviennin kaksinkertaistamiseen ja sen jalostusarvon merkittävään kasvattamiseen. Samassa yhteydessä LAB:iin avattiin uusi kasvipohjaisten elintarvikkeiden tuotekehitysympäristö Food Pilot Plant, joka vahvistaa kansallisesti koko toimialan TKI-toimintaa.

Ympäristöön ja maankäyttöön liittyvä vaikuttaminen

Aurinko- ja tuulivoimahankkeiden maanomistajaneuvonta

Lisääntyvä kiinnostus uusiutuvan energian tuotantoon näkyi energia-alan yhtiöiden halukkuutena hankkia maa-alueita aurinko- ja tuulisähkön tuotantoon. Erityisesti uusia

aurinkosähköhankkeita oli vireillä paljon. Maanomistajalle tarjotut vuokrasopimukset ovat hyvin pitkiä, joten harkintaa tarvitaan, ja liiton viestintä korostikin maanomistajien yhteistyötä ja MTK:n mallisopimuksen hyödyntämistä. Annoimme myös konkreettista maanomistajaneuvontaa ja osallistuimme muutamaan sopimusneuvotteluun.

Riistapolitiikka

Alkuvuodesta johtokunta kuuli maa- ja metsätalousministeriön peuraselvityksen tekijöitä Esa Härmälää ja Lauri Kontroa ja toi omia näkemyksiään selvitysmiesten tietoon haastavasta tilanteesta peuratihentymäalueilla. MTK Häme kutsui tihentymäalueiden viljelijöitä ja riistanhoitoyhdistysten jäseniä keskustelemaan aiheesta Hämeenlinnaan 19.1.2023. Vanajan Parvelle kokoontui yli 40 osallistujaa ja käyty keskustelu oli rakentavaa. MTK Hämeen edustajat osallistuivat myös 23.1.2023 Loimaalla Sarka-museossa MMM:n selvitysmiesten koollekutsumaan Kestävään valkohäntäpeurapolitiikkaan -keskustelutilaisuuteen. MTK Hämeen ratkaisuehdotukset vietiin lisäksi riistakeskuksen sidosryhmäneuvotteluihin. Keväällä käytiin keskustelua hanhien kevätmuuton aiheuttamista vahingoista sekä laajoista lintuinfluenssatartunnoista luonnonvaraisissa linnuissa. Loppukesästä ja syksystä huolestuttiin susitilanteesta ja petopolitiikasta. Lopuksi myös Ruotsissa todettu afrikkalainen sikarutto-tartunta ja siitä aiheutuneet torjunta- ja varotoimet puhuttivat villisian leviämisherkasta myös Suomessa ja Hämeessä. Liiton syyskokouksen alustajana toiminut Etelä-Hämeen riistakeskuksen riistapäällikkö Henri Mutasen ajankohtaisesitys sai aikaan paljon keskustelua.

Lahden suunta -työ 2021-2025

Lahdessa on käynnissä valtuuskauden 2021-2025 yleiskaavavalmistelu osana Lahden suuntastrategiaprosessia. Valmistelussa on tarkasteltu maankäytön ja liikkumisen osalta tulevaisuuden näkymiä ja muutostarpeita. Lahden suunta 2021-2025 luonnos oli nähtävillä ja kommentoitavana elokuun loppuun saakka. Kiinnitimme huomiota mm. kaavan luonnonympäristö-teemakarttaan sekä uuteen kaavamerkintään ”merkittävä luontoverkosto”, joka kattaa huomattavan alan Lahden pinta-alasta ja on yksityisomistuksessa olevaa maata. Muistutimme lausunnossamme, että kaupungin mahdollisuudet päättää yksityisomisteisten alueiden käytöstä poikkeavat kaupungin omien maiden käytöstä ja sen suunnittelusta. Suuri osa yksityismaista verkoston alueella on metsäisiä alueita, joiden pääkäyttömuoto on metsätalous. Tämä huomioon ottaen kaavamääräys on ristiriidassa maankäyttömuodon kanssa.

Päijät-Hämeen vihreän siirtymän ohjelma

Päijät-Hämeen liitto valmisteli maakunnallista vihreän siirtymän ohjelmaa, jonka tavoitteena on tukea kuntia, kaupunkeja ja kehittäjiä sekä elinkeinoelämää hiilineutraalius- ja kiertotaloustavoitteiden saavuttamisessa. MTK Häme osallistui ohjelmaa valmisteleviin ruokasektoria koskeviin työpajoihin ja antoi lausuntonsa ohjelmaluonnoksesta. Lisäksi kiinnitimme huomiota metsien ja metsätalouden vähäiseen huomiointiin osana ohjelmaa ja esitimme erillistä jatkovalmistelua myös metsäteemaan.

Vesienhoito ja luonnon monimuotoisuuden Helmi-ohjelma

Manner-Suomi on jaettu seitsemään vesienhoitoalueeseen ja liiton toimialue kuuluu näistä kahteen. Vesien tilaa ja hoitosuunnitelmia määrittävät vesienhoitosuunnitelmat ja

merenhoitosuunnitelma. Näitä seurataan Kanta- ja Päijät-Hämeen vesienhoidon yhteistyöryhmässä, joka kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Yhteistyöryhmän jäseninä olivat Asta Sarkki sekä Päivi Rönni varajäsenenään Kari Aikio.

Helmi-elinympäristöohjelma on ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen ohjelma, jota toteuttavat yhdessä ministeriöiden hallinnonalat sekä kunnat ja järjestöt. Toimia tehdään sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ohjelman toimet perustuvat maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Hämeen ELY-keskus perusti loppukesällä Helmi-ohjelman toimeenpanoon yhteistyöryhmän, jonka jäseninä olivat Päivi Rönni (varalla Kari Aikio) ja Asta Sarkki. Yhteistyöryhmä aloitti valmistelut erillisistä Hämeen maakuntien Helmi-keskittymisistä.

Kuva 5. Kansanedustajat, kummitilat ja kalsarit, Asta Sarkki, Lassi-Antti Haarala, Hilikka Kemppe (kesk.), Jonna Ukkola, Siiri Mäentalo

Maaseutuyrittäjyys, talous ja huoltovarmuus

Kansanedustajatapaamiset ja kummitilat

Eduskuntavaalien jälkeen kaikille valituille kansanedustajille etsittiin jäsenkunnasta omat kummimaatilat. Myös Pirkanmaan valkeakoskelaisille kansanedustajille, Pauli Kiurulle ja Anna Kontulalle, nimettiin oma kummitila Akaasta.

Toukokuussa kaikki Hämeen vaalipiirin kansanedustajat ja kummimaatilat kutsuttiin Kärkölään Ali-Nummelan tilalle pellonpiennartapahtumaan. Tapaamisessa olivat mukana kansanedustajat Hilikka Kemppe, Johannes Koskinen, Jari Ronkainen ja Teemu Kinnari. Aamupäivän aikana käytiin aktiivista keskustelua byrokratiasta ja sääntelystä, lunastuslaista, riistalainsäädännöstä sekä sukupolvenvaihdosasioista. Lisäksi kansanedustajien kanssa pohdittiin maaperäasioita hautaamalla kalsarit syysvehnä- ja mallasohrapelloille.

Lokakuussa järjestettiin metsätuhoaiheinen kansanedustajatilaisuus Lahdessa yhdessä Metsäkeskuksen ja Päijät-Hämeen metsänhoitoyhdistyksen kanssa.

Julkiset hankinnat

Julkisiin hankintoihin liittyvä vaikuttamistyö toteutui yhteistyössä Hämeen Yrittäjien kanssa tehtävässä Kestävää kasvua ja elinvoimaa julkisista hankinnoista –hankkeessa. Kevään aikana MTK Häme oli mukana järjestämässä hankintatreffejä kolmelle paikkakunnalle: Riihimäelle, Hämeenlinnaan ja Forssaan. Ruokahankinnat nousivat puheeksi lähes kaikissa kuntien kanssa käydyissä keskusteluissa.

Kuva 6. Kummitilatapaaminen Akaan Kylmäkoskella, Pauli Kiuru (kok.), Erkki, Tuomo & Kaisa Karema

Tie- ja infra-asiat

Syksyllä toteutettiin teiden kunnossapitoa koskeva kysely MTK Hämeen ja MTK Uusimaan alueen jäsenille. Kyselyyn saatiin hieman reilu 150 vastausta. Tulokset vahvistivat edelleen käsitystä valtion alemman tieverkon teiden huonosta kunnosta. Erittäin huonona teiden kuntoa piti 15 prosenttia vastanneista, huonona yli puolet ja tyydyttävänä noin kolmannes. Myös teiden kunnossapito koettiin puutteelliseksi tai väärään aikaan tehdyksi. Kunnossapidon ongelmiksi mainittiin useimmin lanaukset sekä tien peruskuntoon, kuten runkoon, tieojiin ja muotoiluun liittyvät seikat. Huonokuntoisia teitä löytyi eri puolilta Kanta- ja Päijät-Hämettä sekä Uusimaata. Vastaavanlainen kysely talvikunnossapidosta on tarkoitus toteuttaa keväällä 2024.

Maatalousyrittäjien työhyvinvointi

Maatalouden keskeiset työhyvinvointipalvelut ovat maatalouslomitus ja työterveyshuolto, joihin liittyvää edunvalvontatyötä käsiteltiin pääosin osaaminen- ja hyvinvointivaliokunnassa. MTK Häme toteutti valtakunnallisen maatalouslomituksen tyytyväisyyskyselyn, jonka mukaan lomituspalveluille annettu keskimääräinen kouluarvosana oli 7,8. Mukana olivat kaikki Manner-Suomen 12 lomituspalveluyksikköä. Näiden välille muodostui melko suuriakin eroja. Parhaan yleisarvosanan saivat Keuruun kaupungin lomituspalvelut (8,5), Pedersöre avbyarterservice (8,4) ja Sastamalan kaupungin lomituspalvelut (8,4). Alueellamme toimiva Etelä-Suomen lomituspalvelut sai arvosanaksi 7,4. Työterveyshuollon kentän muutos jatkui, sillä päijäthämäläisen Työterveys Wellamo Oy:n omistajakunnat päättivät yhtiön alasajosta, joka toteutuu keväällä 2024. Melan hallinnoima Välitä viljelijästä -projektin toiminta oli tärkeässä

roolissa viljelijöiden jaksamisongelmien ratkaisussa. Hyvinvointia tukivat myös Paavo Nurmi -keskuksen kuntoremonttikurssit maatalousyrittäjille.

Ruokasektorin alueellinen kehittäminen

Ruokasektorin kehittämistyötä koordinoi Kanta-Hämeessä Hämeen Ammattikorkeakoulu ja Päijät-Hämeessä LAB-ammattikorkeakoulu omilla EAKR-rahoitteisilla hankkeillaan. Kehittämistyötä tehdään maakuntien tiiviissä yhteistyössä ja sen seurantaryhmässä oli mukana myös toiminnanjohtaja Päivi Rönni. Uusia maaseutuohjelmarahoitteisia hankkeita ei vuoden aikana käynnistynyt. Kehittämistyön painopiste oli TKI-toiminnan käynnistämisessä ja näkyväksi tekemisessä. Päijät-Hämeessä ja Lahdessa tehtiin aktiivista valmistelutyötä Food Campus Finland-verkoston rakentamiseksi ja ruokaviennin lisäämiseksi.

MTK Häme oli aktiivisesti mukana Kanta- ja Päijät-Hämeen ruokamatkailun tulevaisuuskuvan rakentamisesta tuoden esille lähiruuan ja sen tuottajien merkitystä osana matkailua. Taste of Häme -konsepti ja Avoimet maatilat –tapahtuma ovat osa molempien maakuntien ruokamatkailutarjontaa, joiden tunnettuutta voidaan edelleen kasvattaa sekä kotimaassa että ulkomailla.

Jäsenpalvelut ja järjestötyö

Puheenjohtaja-sihteeripäivät Vierumäellä

Yhdistysten luottamushenkilöiden päivät liitto järjesti helmikuussa yhdessä MTK Kaakkois-Suomen ja MTK Uudenmaan kanssa. Neuvottelupäiville osallistui yhteensä 76 henkilöä, joista hämäläisiä 34. Ohjelmassa oli kevään ajankohtaisia teemoja jäsenpalveluihin ja -viestintään, riistaedunvalvontaan, tuottajaorganisaatioihin sekä eduskuntavaaleihin liittyen. Illallisella verkostoiduttiin tuttuja ja uusia yhdistystoimijoiden kesken sekä opeteltiin Tiktokin ihmeellistä videomaailmaa.

Aamukahvi -teamsit

Loppuvuodesta aloitimme yhdistysten puheenjohtajille ja sihteereille kuukausittain järjestettävät tunnin mittaiset aamukahvi-teamsit, joissa käydään läpi ajankohtaisia järjestöasioita, tapahtumia ja koulutuksia. Lisäksi tilaisuuksissa oli alustajia mm. Lähitapiolalta. Yhdistykset ovat ottaneet tilaisuudet hyvin vastaan ja linjoilla on ollut keskimäärin 20 osallistujaa kuukausittain.

Kuva 7. Lahden alueen yhdistysten kesätreffit Niipalan tilalla

Yhdistysten kesätreffit Päijät-Hämeessä ja kuntavaikuttajakysely

Järjestimme päijäthämäläisten MTK-yhdistysten kesätreffit, yhteensä kolme tapahtumaa eri puolilla maakuntaa. Treffien runkona toimi Päijät-Hämeen kunnanjohtajien haastattelu, jossa kartoitimme näiden kokemusta MTK-yhdistyksistä edunvalvojana ja yhteistyökumppanina. Kesätreffeillä yhdistykset muun muassa päättivät pitää säännöllistä yhteyttä kuntaan ja selvittää mahdollisten yhteisten sihteerien pestamista.

Jäsentapaamiset ja muut viljelijäkohtaamiset

Panostimme vuoden aikana jäsenkohtaamisiin. Keväällä osallistuimme ViljaTavastian ja Transfarmin viljelypäivään yhteistyössä MTK Hausjärvi-Riihimäki- paikallisyhdistyksen kanssa. Viljelypäivässä neuvoimme jäseniä kirjautumaan Oiva-jäsenportaaliin ja kannustimme omien jäsentietojen tarkastamiseen.

MTK Lounais-Hämeen Peltotreffit järjestettiin maaliskuussa ja se kokosi noin 600 jäsentä Jokioisten Tietotalolle. Tapahtumassa järjestettiin vaalipaneeli, jonka vetivät toiminnanjohtaja Päivi Rönni ja Jokioisten entinen kunnanjohtaja Jarmo Määttä. MTK Hämeellä ja keskusliitolla oli tapahtumassa yhteinen osasto, jossa oli mukana myös MTK Hankinnat Oy esittelemässä jäsenetuja.

Sänkisäpinät-tapahtuma oli liiton suurin viljelijätapahtuma, joka järjestettiin Jokimaan ravikeskuksessa Lahdessa yhteistyössä Päijät-Hämeen viljaklubin kanssa marraskuun alussa. Tapahtuman yhteydessä järjestettiin myös perinteinen sadonkorjuuseminaari, jonka jälkeen tutustuttiin yhteistyökumppanien osastoihin, syötiin päivällistä buffet-pöydästä ja tanssittiin Kyösti Mäkimattilan ja Varjokuvan tahdittamana. Sänkisäpinöillä oli mukana 42 näytteilleasettajaa, jotka olivat tyytyväisiä tapahtuman antiin. Myös tapahtumaan kertyneet lähes 800 osallistujaa osoittivat, että tämän tyyppiselle kokoontumiselle on Päijät-Hämeessä selkeästi tarvetta.

Kuva 8. Tunnelmaa Sänkisäpinöiltä. Kuva: Iita-Maria Ahtiainen

Yhdistysten kevät- ja syyskokouskierrros toteutettiin perinteiseen tapaan. Syksyn kokouskierroksella ajankohtaisteemana oli riista-asiat.

MTK litti lähestyi kesän lopulla MTK Hämettä ja pyysi lausuntoa yhdistyksen mahdollisesta liiton vaihdosta. Taustalla olivat mm. litin kunnan vaihtaminen vuoden 2021 alussa Päijät-Hämeen maakuntaan sekä Hämeen vaaliipiiriin. MTK:n syysvaltuuskunnassa hyväksyttiin MTK litin pyyntö vaihtaa MTK Kaakkois-Suomesta MTK Hämeeseen, jonka jälkeen yhdistys esitti liittymispyyntönsä MTK Hämeelle. Vuoden viimeisessä kokouksessaan MTK Hämeen johtokunta hyväksyi MTK litin jäsenyhdistyksekseen vuoden 2024 alusta. MTK litin edustajat kutsuttiin siksi jo mukaan liiton syyskokoukseen Janakkalaan ja heille annettiin myös mahdollisuus esittää edustajaansa MTK Hämeen johtokuntaan erovuoroisten tilalle. Kokouksessa Tero Kiviaho litistä tuli myös valituksi.

Maaseutunuoret

Maaseutunuorten toiminta Hämeessä oli aktiivista myös vuonna 2023. Sekä valiokuntaa että normaalia toimintaa pyöritettiin yhdessä MTK Uudenmaan ja SLC Nylandin kanssa. Tavoitteena oli aktivoida Päijät-Hämeen puolta nuorten toiminnassa ja matka kohti tavoitetta on alkanut, sillä valiokunnassa aloitti vuoden aikana kaksi päijäthämäläistä nuorta Asikkalasta ja Orimattilasta. Vuoden aikana järjestettiin pulkkamäki, sähköturnaus, kahdet pirtelöt, saunailta puhumisen teemalla sekä pikkujoulut. Valtakunnallisista tapahtumista osallistuttiin kevätparlamenttiin Helsingissä, ManuOkraan Loimaalla, syysparlamenttiin Lappeenrannassa sekä joulutuliin. Maaseutunuorten toimintaa ja MTK:ta yleisesti esiteltiin maatalousyrittäjäopiskelijoille Koulutuskeskus Salpauksessa sekä Keuda Saaren kartanolla ja agrologiopiskelijoille HAMK Mustialassa. Manut osallistuivat MTK Hämeen Sänkisäpinöille omalla varjodiscollaan.

Maaseutunuoret viestivät aktiivisesti jäsenpostissa, sosiaalisen median kanavissa Facebookissa ja Instagramissa sekä etelämanujen WhatsApp-ryhmässä, jossa jäseniä on 120.

Kuva 10. Maaseutunuorten pikkujoulut kartingia ajaessa Vantaalla

Kuva 9. Nuorten valiokunnan kokous yhdessä Kaakkois-Suomen maaseutunuorten kanssa

Koulutukset ja muut tapahtumat

Toimi- ja luottamushenkilökoulutus

Vuoden aikana koulutettiin aktiivisesti toimihenkilöitä MTK:n vaikuttajavalmennusten kautta. Vaikuttajavalmennus antoi valmiuksia MTK:n edunvalvonta- ja vaikuttamistyöhön kansallisesti ja kansainvälisesti. 2023 koulutuksesta oli jäljellä kaksi jaksoa: kansainvälinen vaikuttaminen ja Brysselin vierailu sekä kohtaava vuorovaikutus ja puheen pitäminen. Hämeestä koulutukseen osallistuivat toimihenkilö Elina Nummela sekä luottamushenkilöt Salla Niemi, Riikka Suutari ja Janne Karkkula.

Vuoden aikana järjestössä käynnistyi myös erillinen toimihenkilöiden vaikuttajavalmennus.

Vaikuttajavalmennus kehittää MTK:n, MTK-liittojen ja Mhy:n toimihenkilöiden käytännön valmiuksia vaikuttamistyössä. Valmennuksen aikana osallistujat perehtyvät maa- ja metsätalouden vaikuttamisen prosesseihin sekä vaikuttamisrakenteisiin. Liitosta Outi Kyöstiä osallistui asiantuntijana sosiaalisessa mediassa -koulutukseen, Kari Aikio TV-haastateltavan valmennukseen ja Vaikuttava puhe -koulutukseen ja Päivi Rönni Lehtikirjoittaminen -koulutukseen.

Verokoulutus

MTK Hämeen, MTK Kaakkois-Suomen ja MTK Uudenmaan yhteinen verokoulutus järjestettiin Teamsissa tammikuussa. Osallistujia koulutuksessa oli 230 henkilöä. Puheenvuorot käyttivät LähiTapiolasta Anssi Mallat, MTK:sta Timo Sipilä sekä ProAgria Etelä-Suomen Anna Turunen.

6. Valiokunnat ja työryhmät

Liiton alueellisia ja tuotantoalakohtaisia edunvalvonnan kysymyksiä ja erilaisia kannanottoja käsitellään valiokunnissa, jotka ovat pääsääntöisesti yhteisiä MTK-Kaakkois-Suomen, MTK-Uudenmaan ja SLC Nylandin kanssa. Kussakin valiokunnassa on liiton johtokunnan nimeämiä henkilöitä 2-3.

Kuva 11. Hämäläiset vaikuttajavalmennettavat Riikka, Elina, Satu ja Janne sekä europarlamentaarikko Elsi Katainen Brysselissä

Elinkeino- ja yrittäjyysvaliokunta

Hämeen edustajina valiokunnassa olivat Juuso Heikkilä Tammelasta, Marko Pastila Padasjoelta ja Ellen Rydbeck Hattulasta. Valiokunta kokoontui kaksi kertaa. Kokouksissa käsiteltiin ajankohtaisia energia-asioita, hiilimarkkinoita, työvoima- ja koulutuskysymyksiä sekä aluehallinnon uudistusta.

Jäsenpalveluvaliokunta

Alueellinen jäsenpalveluvaliokunta ei kokoontunut vuoden aikana. Keskusliiton jäsenpalveluvaliokunnassa olivat mukana MTK Hämeestä Elina Nummela, varajäsenenä Janette Koskinen Lounais-Hämeestä sekä keskusliiton edustajana Susanna Valtonen Hämeenlinnasta.

Osaaminen ja hyvinvointivaliokunta

Hämeen jäseninä olivat Liisa Salmela Lopelta ja Riikka Suutari Heinolasta; näistä jälkimmäinen toimi valiokunnan puheenjohtajana. Valiokunta kokousti kaksi kertaa. Keskeiset aiheet liittyivät MTK Hämeen tekemän valtakunnallisen maatalouslomituksen tyytyväisyyskyselyn tulkiintaan ja jälkitoimiin sekä työterveyshuollon tilanteeseen Päijät-Hämeessä, koska Työterveys Wellamo Oy lopettaa toimintansa.

Hymppi-ryhmä

Uudeksi työkaluksemme Hämeen ympäristö- ja maankäyttöasioihin perustettiin ryhmä nimeltä Hymppi. Hymppi-ryhmän nimi on mukailtu sanoista Häme ja ympäristö. Ryhmä syntyi tarpeesta vahvistaa sektorin edunvalvontaa MTK Hämeen alueella siten, että saamme järjestön käyttöön tietoa myös kuntatasolta ja toisaalta voimme viedä järjestön näkemyksiä kuntiin entistä paremmin. Hymppi-

ryhmässä viesti kulkee yhdistysten ja liiton välillä molempiin suuntiin ilman virallisia kokouksia. Ryhmään kuuluu pääsääntöisesti yksi henkilö jokaisesta MTK-yhdistyksestä, mutta useampia niistä yhdistyksistä, jotka toimivat monen kunnan alueella. Moni ryhmän jäsenistä on myös kuntavaikuttaja, jolloin tiedonsaanti kunnasta on säännönmukaista. Ensimmäisenä toimintavuonnaan ryhmä käsitteli muun muassa aurinkovoiman maanvuokraamiseen, kunnan ympäristömääräyksiin ja kuntien ilmastotavoitteisiin liittyviä asioita. Pääasiallisena viestintäkanavana toimi WhatsApp-ryhmä. Lisäksi Microsoft Teams -alustaa hyödynnettiin tiedostonjakoon ja etäkokousten pitämiseen.

Kuva 12. Hymppi-ryhmän tapaaminen Kapakanmäellä

Maaseutunuorten valiokunta

Maaseutunuorten valiokunta toimii yhdessä MTK Uusimaan ja SLC Nylandin kanssa. Hämeestä valiokunnassa edustajina olivat Satu Mäkelä Janakkalasta, Salla Niemi Lopelta (puheenjohtaja), Sanna Varsaluoma-Upola Asikkalasta (uusi), Janne Karkkula Hauholta ja Ellen Rydbeck Hattulasta. Myös MTK:n johtokunnan nuorten edustajalla Susanna Valtosella oli läsnäolo-oikeus valiokunnan kokouksissa. MTK:n maaseutunuorten valiokunnan edustusvuoro oli Uudellamaalla, jonka edustajana toimi Niko Rytsä. Valiokunta kokousti vuoden aikana neljä kertaa. Vuoden aikana valiokunta antoi oman mielipiteensä Suomirata-keskusteluun sekä kannusti nuoria jäseniä äänestämään eduskuntavaaleissa. Valiokunta piti yhteisen kokouksen MTK Kaakkois-Suomen maaseutunuorten valiokunnan kanssa, jonka tarkoituksena oli avata uusia yhteisen tekemisen väyliä.

Peltokasvivaliokunta

Hämeen edustajina valiokunnassa olivat Juha Vaari Hämeenlinnasta, Matti Kantola Sysmästä, Laura Hämäläinen Hollolasta ja Heikki Mäkelä Lahdesta. Valiokunta kokoontui vuoden aikana kokoukseen kolmesti. Valiokunnassa käsiteltiin vuoden aikana P-asetusta, CAPin mahdollisuuksia maatalouden vesienhoidossa, tuottajaorganisaatioita, viljamarkkinoita sekä Yara Kotkaniemen tutkimusaseman toimintaa. Valiokunta laati kannanoton MTK:n johtokunnalle ja viljanviljelijöille liittyen ajankohtaiseen viljatasetilanteeseen ja uuden tukikauden mahdollistaviin maanparannukseen tähtääviin vaihtoehtoihin viljelykasveihin.

Maitovaliokunta

Eteläisten liittojen yhteinen maitovaliokunta kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Valiokunnassa MTK Hämeen edustajina toimivat Matti Unnaslahti ja Simo Horkka. Kokouksissa käsiteltiin tukipolitiikan huolia, mm. lypsylehmäpalkkioita ja tukierojen kasvamista AB- ja C-alueiden välillä ja vietiin näkemyksiä myös MTK:n johtokunnan tietoon. Lisäksi kokouksissa keskusteltiin EU:n säätelyn vaikutuksista alan kehitykseen (esim. metsäkato) sekä eläintuotannosta ja sen tukemisen hyväksyttävyydestä.

Lihavaliokunta

Valiokunnan hämäläisedustajat olivat Pia Parikka Heinolasta, Aku Länninki Forssasta ja Antti Jaakkola Tammelasta. Lihavaliokunnan toiminta on siirtynyt kokonaan verkostoihin. Lammaskokouksen puheenjohtajana toimii Pia Parikka ja hän on keskeisesti mukana lammaskokouksen koskevassa tuki- ja muussa valmistelussa. Lammaskokouksella on tiedonvaihtoon oma Suomen Lammasyhdistyksen ylläpitämä FB-ryhmä. Sikaverkostolla oli vastaavasti käytössään FB:n suljettu, vain MTK:n jäsenille tarkoitettu ryhmä. Lisäksi MTK:n sikaverkostolla on oma WhatsApp-ryhmä.

Nautaverkoston keskustelualustana toimii Facebookin MTK:n nautaverkosto-ryhmä, jossa epäkohtia nostettiin aktiivisesti esiin ja keskustelu edunvalvonnasta oli ajoittain hyvin kipakkaa. Nautaverkoston muodostamassa edunvalvonnan ydinryhmässä on mukana keskusliiton johtokunnan nimeämänä Susanna Valtonen Hämeenlinnasta. Varsinaisia kokouksia eteläisten liittojen lihavaliokunta ei pitänyt vuoden aikana kertaakaan.

Luomuvaliokunta

Luomuvaliokuntaan kuuluivat Laura Hämäläinen Salpausselän yhdistyksestä, Iina Närvänen Lounais-Hämeestä sekä Petri Kerava Lopelta. Valiokunnan varapuheenjohtajana toimi Laura Hämäläinen. Valiokunta kokoontui kaksi kertaa. Kokouksissa käsiteltiin mm. luomun haastavaa markkinatilannetta, luomualan laskua, kansallisen luomuhjelman tavoitteita ja ELY-keskusten valituslautakuntien lakkauttamista. Valiokunta toi esiin, että mitä enemmän tukiehtoja tulee ja mitä monimutkaisemmaksi ne menevät, niin valituslautakunnat tai ainakin yksi lautakunta olisi hyvä saada takaisin. Valvonnoissa tapahtuu virheitä ja tämä madaltaa viljelijän kynnystä korjata asia. Luomupäätöksistä ei ole enää valitusosoitetta. Säädösten tulkinnat pitäisi olla yhteneväisiä ELY-keskusten välillä.

Metsävaliokunta

Hämeen ja Uusimaan tuottajaliittojen ja metsänhoitoyhdistysten yhteinen valiokunta kokoontui kolme kertaa. Valiokunta valitsi edustajat Hämeen ja Uudenmaan metsäneuvostoihin. Metsävaliokunnan puheenjohtajaksi vuosille 2023–2025 valittiin kesäkuussa Lassi-Antti Haarala ja varapuheenjohtajaksi Toni Tuomala. Kesäkuun kokouksessa Hausjärvellä kuultiin esitys Neoen Oy:n aurinkovoimalahankkeista ja keskusteltiin sähköverkkoihin liittyvistä teemoista. Syksyn kokouksessa esillä olivat riista-asiat, maanomistajien edustajat valitaan helmikuussa 2024 kolmivuotiskaudelle riistanhoitoyhdistysten hallituksiin. Syksyllä toteutetun alemman tieverkon kesäkunnossapitoa koskevassa jäsenkyselyssä nousi esiin teiden heikko kunto ja metsävaliokunta päätti ottaa yhteyden liikenneministeriin.

MTK Hämeen työvaliokunta

MTK Hämeen työvaliokuntaan kuuluivat puheenjohtaja Lassi-Antti Haarala, varapuheenjohtaja Juha Vaari, Kirsi Ahlgrén ja toiminnanjohtaja Päivi Rönni. Työvaliokunta ei kokoontunut vuoden 2023 aikana.

7. Muu yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja viestintä

Eduskuntavaalivaikuttaminen käynnistyi "Ääni maalle" -tavoiteohjelman esittelyllä. Nostimme eduskuntavaalit näkyvästi esiin sosiaalisen median kanavissamme ja lähetimme kaikille alueen puolueen

Kuva 13. Metsäteemainen vaalipaneeli Lahdessa

piiritoimistoille ja MTK:n jäseninä olevia Hämeen vaalipiirin kansanedustajaehdokkailla etukäteen kysymyksiä mm. ruokamarkkinoiden reiluuttamisesta, maatalojen omistajanvaihdosten edistämisestä, Evosta sekä metsäradasta. Esittelimme vastauksia sekä Facebookissa että Instagramissa.

Ääni maalle –tavoiteohjelman mukaisia teemoja käytiin läpi myös Lahdessa yhdessä Päijät-Hämeen metsähoitoyhdistyksen kanssa järjestämässämme metsäaiheisessa vaalilaisuudessa. Vaalipaneelissa olivat mukana ehdokkaista Mika Kari SDP:stä, Hilikka Kemppi Keskustasta, Teemu Kinnari Kokoomuksesta, Lulu Ranne Perussuomalaisista sekä Mirka Soinikoski Vihreistä. Paneelin juonsi Etelä-Suomen Sanomien päätoimittaja Markus Pirttijoki. Tilaisuudessa alusti MTK:n metsäjohtaja Marko Mäki-Hakola. Lisäksi olimme mukana vetämässä paikallisten MTK-yhdistysten järjestämiä vaalipaneeleita Riihimäellä ja Lounais-Hämeessä.

Hallitusohjelmaan vaikuttamista tehtiin yhteydenpidolla muutamiin valittuihin kansanedustajiin. Liitosta kenttäpäällikkö Elina Nummela osallistui MTK:n järjestämään tilaisuuteen Säätytalon edustalla, jossa vietiin viestiä hallitusneuvotteluihin osallistuvien puolueiden puheenjohtajille.

MTK Hämeen viestintä oli aktiivista etenkin sosiaalisen median kanavissa ja näkyvyyttä sekä seuraajien määrää pyrittiin lisäämään edelleen aikaisempaan vuoteen verrattuna. Uutiskirje lähti jäsenistölle noin kerran kuukaudessa. Yhdistysten puheenjohtajien ja sihteerien WhatsApp-ryhmässä muistutettiin tehtävistä ja käytiin keskustelua ajankohtaisista aiheista. Sosiaalisen median kanavia liitto ylläpiti Facebookissa ja Instagramissa. Twitterissä vaikuttaminen on ollut vähäisempää. Vuoden aikana liitolle perustettiin myös oma Tiktok-tili.

8. Liiton hallinto

Kuva 14. Liiton johtokunta 2023

Johtokunta

Lassi-Antti Haarala (8/8), puheenjohtaja
Juha Vaari (7/8), varapuheenjohtaja
Kirsi Ahlgrén (8/8)
Olli Cavén (8/8)
Jari Eerola (8/8)
Antti Jaakkola (4/8)
Salla Niemi (8/8)
Kari Niittymäki (7/8)
Vesa Liehu (7/8)
Ellen Rydbeck (4/8)
Riikka Suutari (6/8)
Matti Unnaslahti (8/8)

*) sulussa osallistumiskerrat kokouksiin

Liiton sääntömääräiset kokoukset

Kevätkokous järjestettiin 4.4. Hartwallin vierailukeskuksella, Lahdessa. Paikalla oli 68 virallista kokousedustajaa 21 yhteisöstä. Muita osallistujia oli yhteensä 5. Kokouksen aluksi Hartwallin kehityspäällikkö Mika Jokela kertoi yhtiön kuulumista sekä etenkin sen uudesta biokaasulaitosinvestoinnista. Kokouksesitelmän piti MTK:n 2. puheenjohtaja Tero Lahti.

Syyskokous järjestettiin 5.12. Kiipulan koulutuskeskuksessa, Janakkalassa. Kokouksessa oli 81 kokousedustajaa, jotka edustivat 24 yhteisöä. Muita osallistujia oli 9. Ajankohtaiskatsauksen pitivät Etelä-Hämeen riistakeskuksen riistapäällikkö Henri Mutanen sekä MTK:n johtokunnan jäsen Susanna Valtonen. Kokouksessa keskusteltiin riista-asioista laajasti ja annettiin aiheesta myös johtokunnan valmisteleva julkilausuma.

Liiton edustukset MTK:n johtokunnassa, valtuuskunnassa, valiokunnissa ja verkostoissa

MTK:n johtokuntaan kuuluvat Arto Laine Hattulasta ja maaseutunuorten edustajana Susanna Valtonen Hämeenlinnasta. Molemmat osallistuivat myös liiton johtokunnan kokouksiin.

Kuva 15. Pitkäaikaisen MTK valtuuskunnan jäsenen Päivi Välilän viimeinen puhe

Valtuuskunnassa MTK Hämettä edustavat Lassi-Antti Haarala (liiton puheenjohtaja) Humppilasta, Matti Kantola Sysmästä, Päivi Vävilä Janakkalasta, Aku Länninki Forssasta ja Pia Parikka Heinolasta.

Keskusliiton valiokuntien ja verkostojen edustajat:

- peltokasvivaliokunta: Laura Hämäläinen, Hollola (luomu) sekä Arto Laine, Hattula (keskusliiton johtokunta)
- mallasohraverkoston puheenjohtaja Heikki Mäkelä, Lahti
- kylvösiemenverkoston puheenjohtaja Matti Kantola, Sysmä
- sokerijuurikasverkoston puheenjohtaja Olli Cavén, Hauho
- lammasverkoston puheenjohtaja Pia Parikka, Heinola
- hevosverkoston puheenjohtaja Helena Halinen, Janakkala
- erikoiskasvivaliokunta: Aku Antila, Valkeakoski
- maitovaliokunta: Tuomo Haikonen, Heinola (Osuuskunta Tuottajain Maito) sekä Janne Näsi (Arla Suomi -yhteistyöryhmä)
- ympäristö- ja maankäyttövaliokunta: Lassi-Antti Haarala, Humppila
- osaaminen ja hyvinvointi -valiokunta: Liisa Salmela, Loppi
- maaseutunuorten valiokunta: Susanna Valtonen, Hämeenlinna (keskusliiton johtokunta)
- jäsenpalveluvaliokunta: Elina Nummela, MTK Häme sekä Janette Koskinen, Lounais-Häme

Liiton edustajat eri yhteistyötahojen hallinnossa ja muissa merkittävässä ryhmissä

Family Timber Finland Oy

Kuva 16. Johtokunta tutustumassa Olkiluodon ydinvoimalaan

Lassi-Antti Haarala, hallituksen jäsen

Etelä-Hämeen riistaneuvosto
Hannu Vaari, neuvoston maanomistajaedustaja

Apetit Oyj
Kirsi Ahlgrén, hallintoneuvoston jäsen
Laura Hämäläinen, hallintoneuvoston jäsen

Raisio Oyj
Kimmo Inovaara, hallintoneuvoston jäsen

Viljelijätukien hyvän hallinnon työryhmä (VILHA)
Kirsi Ahlgrén, jäsen

Vanajavesisäätiö
Juha Vaari, hallituksen jäsen
Kari Aikio, vesijaoston ja neuvottelukunnan jäsen

Hämeen liiton ja Päijät-Hämeen liiton yhteistyöryhmät (MYR)
Päivi Rönni, jäsen

Hämeen ELY-keskuksen meren- ja vesienhoidon yhteistyöryhmä
Päivi Rönni, jäsen

Hämeen ELY-keskuksen Helmi-ohjelman yhteistyöryhmä
Päivi Rönni, jäsen

Lomalaidun ry
Päivi Rönni, hallituksen varapuheenjohtaja

Hämeen uusyrityskeskus
Kari Aikio, hallituksen jäsen

Maatalousyrittäjien työterveyshuollon keskusyksikkö (Mytky)
Kari Aikio, neuvottelukunnan jäsen

Kelan työterveyshuoltofoorumi
Kari Aikio, varajäsen

Hämeen maatalouslomituksen ja maatalouden työterveyshuollon yhteistyöryhmät
Kari Aikio, jäsen

Koulutuskeskus Salpauksen tekniikan ja luonnonvara-alan koulutusneuvottelukunta
Elina Nummela, jäsen

Hankkeiden yms. ohjausryhmät

Kestävää kasvua ja elinvoimaa julkisista hankinnoista -hanke: Päivi Rönni ja Juha Vaari
Elinvoimainen maatila ELINA II HUMKS-hanke: Päivi Rönni
Arvoliike -hanke: Päivi Rönni
BioKanta –hanke: Päivi Rönni/Kari Aikio
Kiemara -hanke: Päivi Rönni
FoodHub-hanke: Päivi Rönni
Uvidi -hanke: Päivi Rönni
Gastropajat -hanke: Päivi Rönni
Tilalle töihin -hanke: Elina Nummela
RuokaKoordinaatti- ja Kehys-hankkeiden seurantaryhmä: Päivi Rönni

Liiton toimihenkilöt vuonna 2023

Toiminnanjohtaja Päivi Rönni
Aluepäällikkö Kari Aikio
Kenttäpäällikkö Elina Nummela
Projektipäällikkö Karita Toivanen (30.6. saakka)
Hanke- ja tapahtumakoordinaattori Outi Kyöstilä

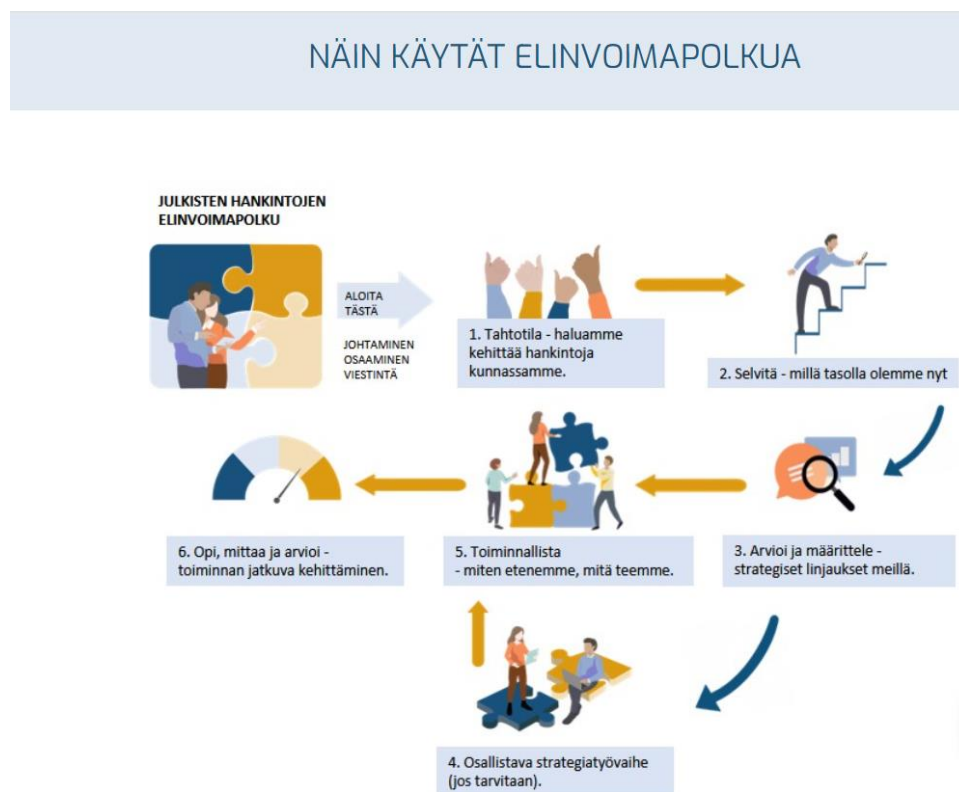

9. Liiton käynnissä olleet hankkeet ja niiden toiminta lyhyesti

Kestävää kasvua ja elinvoimaa julkisista hankinnoista

Kestävää kasvua ja elinvoimaa julkisista hankinnoista –hanke päättyi 31.8.2023. Hanke toteutettiin yhteistyössä Hämeen Yrittäjien kanssa. Kevään aikana hankkeessa työstettiin Julkisten hankintojen elinvoimapoluksi nimettyä työkalua, joka on suunnattu erityisesti pienille ja keskisuurille kunnille tai kaupungeille, ja siellä julkisia hankintoja johtaville henkilöille ja kuntapäätäjille. Työkalun avulla julkisia hankintoja voidaan kehittää kokonaisvaltaisesti johtamisen, osaamisen ja viestinnän näkökulmasta.

Työkalun tavoitteena on antaa varmuutta, osaamista ja konkreettisia työkaluja hankintojen johtamiseen ja kehittämiseen. Elinvoimapolusta jokainen voi poimia itselleen tärkeitä osia, edetä itselleen sopivassa aikataulussa ja järjestyksessä.

Työkalua testattiin ennen sen julkaisemista useammassa yhteyksissä ja kehitettiin eteenpäin palautteen pohjalta. Julkisten hankintojen elinvoimapolku julkistettiin keväällä 2023 ja sitä esiteltiin useissa tilaisuuksissa kuntien edustajille esimerkiksi Kunnallisjohdon seminaarissa Lahdessa toukokuussa 2023. Työkalun jatkokehittely ja päivitys tulee olemaan hankkeen päätyttyä Hämeen Yrittäjien vastuulla ja se löytyy julkisethankinnathame.fi -sivuilta.

Elinvoimapolun sisällön ja visuaalisen toteuttamisen lisäksi hankkeessa järjestettiin kevään aikana kolmessa kunnassa (Janakkala, Hattula ja Hämeenlinna) työpajat liittyen julkisten hankintojen kehittämiseen kuntien omien kehittämistoiveiden mukaisesti.

10. Liiton ja yhdistysten jäsenet

Liitolla oli jäseninään 21 MTK-yhdistystä, joissa oli vuoden lopussa 2023 yhteensä 8 228 jäsentä. Lisäksi yhteisöjäseninä olivat Osuuskunta Tuottajain Maito, Osuuskunta Länsi-Maito, Hämeenlinnan Osuusmeijeri, Itikka ja Lihakunta, LSO, Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme sekä Lähitapiola Vellamo ja Loimi-Häme.

MTK-yhdistys	Jäsenmäärä 31.12.2023
Akaa-Sääksmäki	233
Asikkala	472
Hartola	164
Hattula-Kalvola	480
Hauho	423
Hausjärvi-Riihimäki	586
Heinola	175
Hämeenlinna	90
Janakkala-Renko	690
Kuhmoinen	113
Kylmäkoski	213
Kärkölä	328
Lahti	39
Lammi-Tuulos	611
Loppi	514
Lounais-Häme	1 405
Nastola	150
Padasjoki	258
Salpausselkä	506
Sysmä	464
Urjala	314

11. Etelä-Hämeen maakuntarahasto

Etelä-Hämeen maakuntarahasto myönsi avustusta Maanpuolustusnaisten liiton Päijät-Hämeen piirille 1500 e koulutustoiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen sekä Hämeenlinnan reserviläisille 3000 e ampumaradan kunnostukseen.

12. Maataloustuottajain Etelä-Hämeen säätiö

Maataloustuottajin Etelä-Hämeen säätiö toimii MTK Hämeen alueella. Säätiö avusti kertomusvuonna maaseutunuorten yhteisöllistä ja tulevaisuuden vaikuttajatyöhön valmentavaa toimintaa, liiton toimi- ja luottamushenkilöiden osaamista kehittävää koulutusta. Säätiön puheenjohtajana aloitti vuoden alussa Ilkka Säynätjoki Kuhmoisista ja uutena jäsenenä säätiön hallituksessa Simo Toivonen Akaasta. Asiamiehenä jatkoi Jyrki Näsi.

13. Liiton talous

TULOSLASKELMA	1.1.-31.12.2023	1.1.-31.12.2022
Varsinainen toiminta		
Koulutus ja Kurssitoiminta		
Tuotot	15 257,67	15 306,26
Yhteistyötuotot		
Tuotot	15 276,29	16 970,18
Tilaus- ja ilmoitustuotot		
Tuotot	1 861,86	2 216,80
Saadut korvaukset		
Tuotot	2 400,00	2 400,00
Muut yleistuotot		
Tuotot	26 477,97	41 742,46
Hanketuotot		
Tuotot	34 363,82	117 638,43
Varsinaisen toiminnan kulut		
Palkat ja palkkiot	-256 269,50	-263 661,42
Henkilöstökulut	-81 444,27	-103 976,82
Vuokrat	-13 504,80	-11 567,64
Koulutus ja kurssitoiminta	-6 318,59	-14 568,99
Matkakulut	-31 116,33	-16 824,82
Kokoukset	-54 221,58	-61 309,78
Poistot	-450,24	-650,31
Muut kulut	-59 117,22	-76 503,63
Etelä-Hämeen Maakuntarahasto	0,00	0,00
Tuotot	14 105,28	12 661,51
Kulut	-4 560,60	-7 208,30
Rahastoon siirto	-9 544,68	-5 453,21
VARSINAINEN TOIMINTA YHTEENSÄ	-406 804,92	-352 789,28
Varainhankinta		
Tuotot	313 185,54	319 958,90
VARAINHANKINTA YHTEENSÄ	313 185,54	319 958,90
Sijoitus- ja rahoitustoiminta		
Tuotot	126 452,87	88 932,43
Kulut	-3 717,72	-1 541,05
SUJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA YHTEENSÄ	122 735,15	87 391,38
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ YHTEENSÄ	29 115,77	54 561,00

TASE	31.12.2023	31.12.2022
VASTAAVAA		
Pysyvät vastaavat		
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	1 350,70	1 950,94
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	1 350,70	1 950,94
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	1 585 318,22	1 584 240,31
Sijoitukset yhteensä	1 585 318,22	1 584 240,31
Omakatteinen rahasto	253 337,35	243 792,67
Omakatteisten rahastojen varat yhteensä	253 337,35	243 792,67
Pysyvät vastaavat yhteensä	1 840 006,27	1 829 983,92
Vaihtuvat vastaavat		
Saamiset		
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	4 377,50	2 861,29
Siirtosaamiset	60 251,43	133 809,87
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	64 628,93	136 671,16
Saamiset yhteensä	64 628,93	136 671,16
Rahat ja pankkisaamiset	1 084 086,74	942 362,65
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	1 148 715,67	1 079 033,81
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 988 721,94	2 909 017,73

TASE	31.12.2023	31.12.2022
VASTATTAVAA		
Oma pääoma		
Omakatteiset rahastot		
Omakatteinen rahasto 1	253 337,35	243 792,67
Omakatteiset rahastot yhteensä	253 337,35	243 792,67
Muut rahastot		
Muut rahastot yhteensä	2 460 145,65	2 405 584,65
Muut rahastot yhteensä	2 460 145,65	2 405 584,65
Tilikauden yli-/alijäämä	29 115,77	54 561,00
Oma pääoma yhteensä	2 742 598,77	2 703 938,32
Vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Ostovelat	36 363,27	42 865,79
Muut velat	165 352,59	115 938,46
Siirtovelat	44 407,31	46 275,16
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	246 123,17	205 079,41
Vieras pääoma yhteensä	246 123,17	205 079,41
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 988 721,94	2 909 017,73

TILINTARKASTUSKERTOMUS

MTK Häme ry:n jäsenille

Tilinpäätöksen tilintarkastus

Lausunto

Olen tilintarkastanut MTK Häme ry:n (y-tunnus 0276771-5) tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.2023 – 31.12.2023. Tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman ja liitetiedot.

Lausuntonani esitän, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan yhdistyksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset.

Lausunnon perustelut

Olen suorittanut tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiani kuvataan tarkemmin kohdassa *Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa*. Olen riippumaton yhdistyksestä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaani tilintarkastusta ja olen täyttänyt muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuuteni. Käsityksemme mukaan olen hankkinut lausuntoni perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen velvollisuudet

Hallitus vastaa tilinpäätöksen laatimisesta siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti ja täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus vastaa myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka se katsoo tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus on tilinpäätöstä laatiessaan velvollinen arvioimaan yhdistyksen kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviissa tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos yhdistys aiotaan purkaa tai sen toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenani on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntoni. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tuo siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytän ammatillista harkintaa ja säilytän ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- tunnistan ja arvioin väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelen ja suoritan niihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä ja hankin lausuntoni perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, väärentämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.
- muodostan käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäkseni suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta en siinä tarkoituksessa, että pystyisin antamaan

lausunnon yhdistyksen sisäisen valvonnan tehokkuudesta.

- arvioin sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- teen johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teen hankkimani tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aihetta epäillä yhdistyksen kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätökseni on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, minun täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessani lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntoni. Johtopäätökseni perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei yhdistys pysty jatkamaan toimintaansa.
- arvioin tilinpäätöksen, liitetiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.

Kommunikoin hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistan tilintarkastuksen aikana.

Muut raportointivelvoitteet

Muu informaatio

Hallitus vastaa muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomukseen sisältyvän informaation. Tilinpäätöstä koskeva lausuntonne ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenani on lukea toimintakertomukseen sisältyvä informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessäni arvioida, onko toimintakertomukseen sisältyvä informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimani tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenani on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonani esitän, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teen suorittamani työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomukseen sisältyvässä informaatiossa on olennainen virheellisyys, minun on raportoitava tästä seikasta. Minulla ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Hämeenlinna 29. helmikuuta 2024

Jari Mänttänen
KHT